

Davide Salvatori: I Fori Competenti e le novità introdotte da *Mitis Iudex Dominus Iesus*. Studio delle fonti del can. 1672: analisi storico comparativa

Edizioni Santa Croce, Roma, 2021, 229 s., ISBN 978-88-8333-956-1.

Grant: IGA CMTF_2023_003

Kniha *I Fori Competenti e le novità introdotte da Mitis Iudex Dominus Iesus. Studio delle fonti del can. 1672: analisi storico comparativa* [Kompetenční fóra a novinky uvedené v *Mitis Iudex Dominus Iesus*. Studium pramenů kánonu 1672: historicko-komparativní analýza], vyšla v roce 2021. Základem textu byl příspěvek autora na konferenci „7° corso di aggiornamento in Diritto matrimoniale e processuale.” [7. aktualizací kurz manželského a procesního práva], která se konala v roce 2019 na půdě Papežské univerzity Svatého Kříže.

Autor monografie Mons. Davide Salvatori (nar. 1971) je jistě kompetentní k napsání výše uvedené knihy. Od roku 2002 se pohybuje nejen v akademickém prostředí (Boloň, Benátky, Papežská gregoriánská univerzita, Papežská univerzita Svatého Kříže), ale podílel se i na výkonu soudní moci v církvi (od roku 2006 byl soudce a později viceoficiál manželského tribunálu v Boloni a od 13. prosince 2011 je prelátem auditorem Tribunálu Římské Roty).

Publikace je hlubokou a poctivou analýzou kánonu 1672, který se zabývá kompetencí soudu při rozhodování o neplatnosti manželství. Otázka kompetence je v justici nejzajímavější a zároveň nejsložitější otázkou. Absolutní nepřislušnost soudce má za následek neplatnost rozsudku (srov. kán. 1620 CIC/1983). Monografie se nespokojuje pouze se zpracováním právní úpravy kompetence tribunálů v otázce neplatnosti manželství v období kodifikovaného práva, ale sestupuje do spletitých hlubin práva dekretálního. Na začátek této recenze považujeme za vhodné připomenout novelizovaný text výše zmiňovaného kánonu.

Kán. 1672 CIC/1983:

„V záležitostech neplatnosti manželství, které nejsou vyhrazeny Apoštolskému stolci, je příslušný:

1° soud místa, v němž bylo manželství uzavřeno;

2° soud místa, v němž jedna nebo obě strany mají kanonické trvalé nebo přechodné bydliště;

3° soud místa, v němž se ve skutečnosti provede většina důkazů.“

Kniha je členěna přehledně do šesti kapitol, které jsou děleny podle historických etap. První kapitola se zabývá obdobím před kodifikací CIC/1917, druhá kapitola se probírá procesem piánsko-benediktinské kodifikace a uvádí rozdíly v přístupu konzultorů Novala a Manyho. Třetí kapitola pojednávající o období po kodifikaci CIC/1917 do II. Vatikánského koncilu se nejprve zabývá textem kánonu a potom autentickými interpretacemi příslušných kánonů. V prvních třech kapitolách autor podrobně pojednává o domicilu a kvazidomicilu, protože rozřešení této otázky je podstatné pro příslušnost soudu. Čtvrtá kapitola se zabývá koncilní a pokoncilní debatou a končí publikací Motu Proprio *Causas Matrimoniales* v roce 1971. Předposlední kapitola začíná popisem prací na rekodifikaci kanonického práva a pokračuje dvěma důležitými otázkami, které jsou *forum ochránce spravedlnosti* a *forum Urbis*. Poslední kapitola se zabývá reformou manželského procesu, kterou zavedl papež František v roce 2016 v Motu Proprio *Mitis iudex Dominus Iesus (MIDI)* a *Mitis et misericors Iesus*. Cílem této reformy je návrat k jednoduchosti procesu. Základní perspektivou knihy jsou kompetenční tituly procesů o neplatnost manželství a proto např. vynechává *forum deliktu* nebo *forum sporné věci*.

Velmi zajímavou otázkou, kterou se kniha zabývá, je *forum Urbis*, to znamená, že kdokoliv, kdo přebývá v Římě z důvodu úřadu nebo řešení nějaké záležitosti, spadá pod kompetenci tribunálu ve Městě. Tento kompetenční titul pochází z římského práva a zrušil ho Tridentický koncil, ale v určitých formách se udržel až do promulgace CIC/1983, který ho neobsahuje, neboť tento kompetenční titul působil v praxi velké problémy. Oceňuji autora knihy, že neopomenul zmínit možnost, že právo napadnout platnost manželství má i *promotor iustitiae*, pokud je neplatnost manželství veřejně známa (srov. kán. 1674 CIC/1983). Zde by připadalo v úvahu napadení platnosti manželství z důvodu veřejné překážky k uzavření manželství.

Autor připomíná, že v období dekretálního práva si byli kanonisté vědomi složitosti řádného procesu, a proto se vyvinul souhrnný proces (*processo sommario*),

který nelze zaměňovat s listinným procesem. Cílem souhrnného procesu bylo urychlit proces a snížit náklady při zachování plného poznání faktů. Tuto snahu o zjednodušení procesu můžeme vidět v MIDI nejen v procesu *coram Episcopo*.

Jádrem reformy MIDI v otázce příslušnosti soudu je zjednodušení právní úpravy této otázky. Dle CIC/1983 žalující strana mohla napadnout manželství u soudu svého trvalého bydliště jen když bydlela na území stejné biskupské konference jako nežalující strana a soudní vikář domicilu nežalující strany měl povinnost otázat se nežalující strany, zda s tím souhlasí. Pro podání žaloby u soudu, kde se provede nejvíce důkazů, bylo před reformou potřeba, aby se soudní vikář místa domicilu nežalující strany dotázal, zda nemá námitek.

Do výše uvedených změn se promítá *mens legislatoris*, kdy záměrem reformy byla blízkost soudu, rychlost a bezplatnost procesu. Výše uvedená změna jistě přispěje ke zrychlení procesu v případech podání žaloby k soudu domicilu žalující strany nebo soudu, kde se provede většina důkazů, protože odpadla povinnost soudního vikáře kontaktovat nežalující stranu a žádat *nulla osta*. V kompetenci soudu místa, kde bylo manželství uzavřeno a v kompetenci tribunálu trvalého nebo přechodného bydliště nežalující strany se reformou papeže Františka nic nezměnilo.

Monografie je rozsahem přiměřenou, hlubokou studií. Autor čerpá z rozsáhlých pramenů a literatury v italském, latinském, francouzském, anglickém a španělském jazyce.

Oceňuji, že se autor nevyhýbá otázce *domicilu a foru ochránce spravedlnosti*, které není obsaženo v kánonu 1672. V knize postrádám přehledovou tabulku kompetenčních titulů podle jednotlivých období. Dle mého názoru by přispěla k lepší srozumitelnosti také z toho důvodu, že kanonistů, kteří podrobně studovali CIC/1917, je jako šafránu.

Po jazykové stránce se mi kniha líbí, je psána lehkou a srozumitelnou italštinou. Monografie je velmi zajímavá a může pomoci pracovníkům církevních soudů pochopit otázku kompetence.

Knihou rovněž nepřímou ukazuje na složitost období dekretálního práva, kdy tituly kompetence řešily dva dekrety Klementa V. z počátku 14. století. V dnešní době se bohužel částečně vracíme do období dekretálního práva, protože mnoho právních norem se nachází mimo Kodex kanonického práva a přímo nebo nepřímou do něj zasahuje, což nekanonistům ztěžuje orientaci v této krásné disciplíně.